

درباره حرفه خبرنگاری در کشورهای بحران زده

دست‌وپنجه نرم کردن با سوژه...

محمد جلیوند

شغل‌های مختلفی در جهان وجود دارد که هریک سختی‌های مختص به خود را داشته و افراد شاغل، آن را در زمره سخت‌ترین شغل‌های جهان قرار می‌دهند. زیرا از نزدیک با زیروبم آن آشنا بوده و سختی‌های آن را به وضوح مشاهده کرده‌اند. موضوعی که گاه محل مناقشه شده و نمونه آن را در تعریف بازیگری به‌عنوان دومین شغل سخت جهان پس از کار در معدن دیده‌ایم! اما یکی از شغل‌هایی که در جهان به‌عنوان یکی از مشاغل سخت پذیرفته و ثبت شده، خبرنگاری حرفه‌ای است که افراد شاغل در آن در مدت کوتاهی هم به دوران بازنشستگی می‌رسند. دست و پنجه نرم کردن با سوژه‌های خبری از یک سو و سروکار داشتن این حرفه با ذهن از سوی دیگر، خبرنگاری را به حرفه‌ای سخت و دشوار و در عین حال شیرین و جذاب تبدیل کرده است؛ خواه در رسانه‌های مکتوب و خواه در رسانه‌های دیداری و شنیداری همچون رادیو و تلویزیون که هر یک سختی‌های خاص خود را دارند. در این بین خبرنگاران تلویزیون به خصوص آنهایی که در مناطق بحران زده و در حال جنگ حضور پیدا می‌کنند، مشکلات بیشتری داشته و گاه تا سرحد مرگ هم پیش می‌روند. به‌گونه‌ای که هر ساله آماری از تعداد خبرنگاران کشته‌شده در کشورهای مختلف منتشر می‌شود که پرمخاطره‌بودن این شغل را بیش از پیش یادآور می‌شود. برای مثال هم می‌توان به رویارویی قدیمی صهیونیست‌ها با مردم فلسطین، درگیری چندساله طالبان با دولت افغانستان، حمله آمریکا به افغانستان و عراق و ورود داعش به سوریه و عراق و خونریزی‌های وحشتناک این گروه در این کشورها اشاره کرد که در خط اول همه این درگیری‌ها خبرنگارانی از کشورهای مختلف حضوری پررنگ داشته‌اند و خبرنگاران کشور ما نیز از این قاعده مستثنا نبوده‌اند. این گروه از خبرنگاران سیما به دو دسته تقسیم می‌شوند: نخست آنهایی که به‌عنوان خبرنگار دفتر واحد مرکزی خبر سابق (خبرگزاری صداوسیما فعلی)، در کشوری دیگر ساکن شده و تا پایان مدت مأموریت خود به‌عنوان رابط خبری تلویزیون ایران مشغول به کار می‌شوند. دیگری آنهایی که اهل همان کشور بوده و گزارش‌های خبری خود را با توجه به احاطه‌ای که به زبان و کشور خود دارند، برای تلویزیون کشورشان تهیه و ارسال می‌کنند. این دسته از خبرنگاران بیشتر در مناطق جنگی حضور داشته و اغلب هم گزارش‌های خوب و استاندارد را تهیه می‌کنند. برای مثال هم می‌توان به کشورهایی همچون یمن، سوریه و عراق اشاره کرد. اما دسته

اول اشاره شده در بالا، تلاش زیادی برای تولید گزارش‌های متنوع به خرج می‌دهند که در بسیاری موارد کارشان هم مورد توجه مخاطبان بخش‌های خبری شبکه‌های مختلف سیما قرار می‌گیرد تا جایی که بسیاری از مخاطبان آنها را به نام شناخته و گاه به شهرتی همپای بازیگران سریال‌های تلویزیونی می‌رسند.

دهه ۶۰ و ۷۰ خبرنگاران برون مرزی تلویزیون

در این سال‌ها که فقط دو شبکه تلویزیونی اقدام به تولید و پخش برنامه می‌کردند، خبرنگاران حاضر در کشورهای محل مأموریت خود علاوه بر تهیه گزارش‌های خبری سیاسی اقدام به تهیه گزارش‌های دیگری هم در حوزه‌های مختلف می‌کردند. به همین خاطر هم در آن سال‌ها مخاطبان تلویزیون گاهی شاهد گزارش‌های سرگرم‌کننده‌ای نیز در حوزه‌های مختلف بودند که از طرف دفاتر خبری ایران در شهرهایی همچون لندن،

بن و... فرستاده می‌شد. در عین حال برنامه‌های سرگرم‌کننده‌ای همچون دیدنی‌ها نیز از وجود دفاتر خبری ایران در اروپا بهره گرفته و بخشی از برنامه‌های خود را با تصاویر ارسالی پر می‌کرد که خبرنگارهای برون مرزی نیز در انتخاب سوژه‌ها و تصاویر نقش داشتند. مرتضی غرقی یکی از خبرنگارهای شاخص و متعهد تلویزیون است که حضور پررنگی هم در جبهه‌های جنگ داشته که نشان جانبازی را برایش به ارمغان آورده است. وی در تمام سال‌هایی که به‌عنوان خبرنگار خارج از مرزهای ایران و در کشورهای آلمان و آمریکا حضور داشته، مسلط بر حوزه‌های خبری خود بوده و نشان داده که سیاست بین‌الملل را کاملاً می‌شناسد. غرقی در عین حال بیان مناسبی هم دارد که آن را به یکی از نقاط قوت گزارش‌های خود تبدیل کرده است.

حسن شمشادی یکی دیگر از خبرنگارهای شاخص تلویزیون در این باره به حساب می‌آید که در دهه ۸۰ سه سالی را در عراق گذرانده و گزارش‌های متنوعی هم از این کشور ارسال کرده است. وی با شدت گرفتن درگیری‌های داعش در سوریه، به این کشور رفت و به‌عنوان خبرنگار به ارسال گزارش‌هایش پرداخت که مورد توجه قرار گرفت. اسماعیل فلاح یکی از شاخص‌ترین این خبرنگارها بود که سال‌ها در دفتر لندن به تهیه و تولید گزارش‌های مختلف می‌پرداخت. از گزارش‌های سیاسی تولیدی گرفته تا برنامه‌هایی که در آن از تصاویر آرشیوی استفاده کرده و پس از خواندن نریشن (گفتار متن) و مونتاژ به تهران می‌فرستاد. وی از نخستین خبرنگارهای تلویزیون خارج از مرزهای ایران بود که مخاطبان با تصویر او در کنار صدایش آشنا شدند. پس از اسماعیل فلاح به یکی از دیگر چهره‌های شاخص این عرصه به نام حمید معصومی‌نژاد می‌رسیم که برای مخاطبان اخبار شبکه‌های مختلف تلویزیونی در دهه‌های ۷۰، ۸۰ و ۹۰ چهره‌ای کاملاً آشناست.

تا جایی که می‌توان او را در رده چهره‌های مشهور تلویزیون به ویژه عرصه خبر قرار داد که چهره و به خصوص صدایش برای مردم آشناست. او که اواخر دهه ۶۰ و به منظور تحصیل از ایران خارج شده بود، از دهه ۷۰ همکاری‌اش را با واحد مرکزی خبر آغاز کرده و از معدود خبرنگارانی است که علاوه بر خبرنگاری تصویربردار هم بوده و تدوین گزارش‌هایش را هم خود انجام می‌دهد. کاری که تقریباً در شبکه‌های مختلف خبری جهان نمونه‌ای نداشته و حتی میان خبرنگاران برون مرزی تلویزیون ایران هم معصومی‌نژاد تنها نمونه در این رابطه به حساب می‌آید. او در دهه ۹۰ دو بار خبرساز شده و توسط پلیس ایتالیا دستگیر شد. یک‌بار در سال ۲۰۱۰ به اتهام‌های واهی دستگیر شد بدون آن که سندی بابت آنها موجود باشد. بار دیگر در ۲۰۱۷ وقتی برای شرکت در مراسم تدفین یکی از بستگانش به ایران آمده بود، به هنگام بازگشت در فرودگاه میلان بازداشت و پس از دو ساعت آزاد شد.

دهه ۸۰ و ۹۰: خبرنگاری با چاشنی جنگ

و تصاویری از رژه تانک‌ها را به شکل زنده پوشش داد. در حالی که در پس‌زمینه آن صدای شلیک گلوله و شکستن دیوار صوتی توسط هواپیماهای جنگی به گوش می‌رسید. اخوان در این ماجرا کاری را انجام داد که یک خبرنگار باهوش و توانا انجام داده و از خطرات احتمالی آن هم ترسی به دل راه نداد. این گونه بود که شبکه‌های تلویزیونی ایران تصاویری را از کودتای نیم روزه ترکیه در اختیار داشتند که حتی شبکه‌هایی مثل یورو نیوز از داشتن آن عاجز ماند و به ناچار به تصاویر دوربین‌های امنیتی شهر اکتفا کردند. در کنار خبرنگارهای یاد شده باید از خبرنگاران غیرایرانی شبکه‌های ایرانی هم نام برد که احاطه خوبی به شهر و کشور خود داشته و این موضوع را به مهم‌ترین نقطه قوت گزارش‌های خود تبدیل کرده‌اند. شبکه‌های العالم و الکوثر برای پوشش خبری منطقه از خبرنگاران ساکن در همان کشور بهره گرفته و مخاطبان خود را کاملاً در متن اخبار قرار می‌دهند. به‌خصوص در یمن که در سال‌های اخیر جنایات زیادی رخ داده و تعداد زیادی از مردم بی‌دفاع در حمله سعودی‌ها کشته شده‌اند.

در این دو دهه جنگ‌های داخلی زیادی در خاورمیانه و کشورهای همسایه ایران رخ داده که پای خبرنگاران زیادی را به این منطقه باز کرده است. کامران نجف‌زاده یکی از آنهاست که دوره‌ای را در عراق به‌عنوان خبرنگار سپری کرده و در سال‌های اخیر به‌عنوان خبرنگار ایران در پاریس و نیویورک مشغول به کار شده است. او در گزارش‌های جنگی خود تلاش زیادی برای نزدیک شدن به مناطق درگیری صورت داده و هیجان مناسبی هم از این طریق به گزارش‌های خود بخشیده است. محمد دلاوری یکی دیگر از خبرنگارهای خوب تلویزیون است که نزدیک به سه سال به‌عنوان خبرنگار در بروکسل بلژیک کار کرده و گزارش‌های زیادی ارسال کرده است. بیان مناسب و انتخاب خوب سوژه از نقاط قوت کار دلاوری است که این روزها در مقام مجری در قالب کوچک حضور دارد. مجید اخوان دیگر نام شاخص عرصه خبر و گزارش‌های خبری است که حضورش در استانبول و در بطن کودتای نافرجام تیرماه ۱۳۹۵، او را به اوج شهرت رساند. وی در شب کودتای یادشده تنها با یک گوشی تلفن همراه پا به خیابان‌های استانبول گذاشته